

นายทวี บุญยเกตุ กับ เหตุการณ์ทางการเมืองก่อนปี ๒๔๗๕

การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญยิ่งของประวัติศาสตร์การปกครองของไทย เพราะเหตุที่วาลของการเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้นเป็นต้นมา ใ้ก่อให้เกิดการเลิกมการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชโดยสิ้นเชิง และหันมาใช้การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญหรือระบอบอื่น ๆ เรื่อยมา การเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ นายทวี บุญยเกตุ ใ้รวมอยู่ในคณะราษฎรฝ่ายพลเรือนด้วย นอกจากนั้น นายทวี บุญยเกตุ ยังใ้มีบทบาทร่วมกับคณะผู้กการเปลี่ยนแปลงการปกครองตั้งแต่ยังศึกษาอยู่ต่างประเทศอีกด้วย ๒ และเมื่อผู้กการฯ ใ้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองสำเร็จ นายทวี บุญยเกตุ ใ้เข้าร่วมเป็นผู้แทนราษฎรเป็นรัฐมนตรี และเป็นนายกรัฐมนตรีในที่สุด อาจกล่าวได้ว่า นายทวี บุญยเกตุ เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งของการเมืองไทย อย่างมิพึงต้องสงสัย

๑.๑ ประวัติ นายทวี บุญยเกตุ^๓

นายทวี บุญยเกตุ เป็นบุตรคนโตในจำนวนบุตรธิดา ๘ คน ของพระยารณชัยชาญยุทธ

๑ นายทวี บุญยเกตุ มีชื่ออยู่ในฝ่ายพลเรือนลำดับที่ ๑๕ ก่อน นายควง อภัยวงศ์ จากเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, ปฏิวัติ ๒๔๗๕ (พระนคร: โรงพิมพ์แพรวพิทยา, ๒๕๑๔), หน้า ๑๐๐

๒ ตามบันทึกความทรงจำของ นายทวี บุญยเกตุ นายทวี ถูกนักเรียนไทย อันมี นายปรีดี พนมยงค์ ร.ท.แปลก ชีตตะสังคะ และนายแนบ พหลโยธิน ชักจูงให้เข้าร่วมคณะผู้กการ ตั้งแต่ นายทวี ยังศึกษาอยู่ในฝรั่งเศส เมื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิกแล้ว ก็ใ้ได้รับมอบหมายให้ศึกษาถึงความกิตติศนคติทางการเมืองของเรือโท สิบโท กมลนาวัน ว่าเป็นอย่างไร พอที่จะใ้ใจชักชวนเข้าร่วมคณะใ้หรือไม่ ในตอนปฏิวัติ นายทวี ใ้ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ควบคุมบุคคลสำคัญฝ่ายตรงข้าม ฯลฯ เป็นกน สำหรับบทบาทของนายทวี ในการมีส่วนร่วมปฏิวัติกับคณะราษฎรนั้น โปรดดูบทที่ ๑

๓ ทวี บุญยเกตุ, ชีวชีวิตของข้าพเจ้า (บันทึกความจำ ใ้ไม่ได้พิมพ์เผยแพร่), หน้า ๑ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณวีระวัฒน์ บุญยเกตุ ที่ใ้กรุณาใ้ให้อ่านต้นฉบับของบันทึกความทรงจำนี้

(ถนอม บุญเกตุ) กับคุณหญิงรณรัชชาอุยุมุท (ทับทิม ศรีเพ็ญ) เกิดเมื่อวันที่พฤษภาคมที่ ๑๐ พุทธศักราช พ.ศ. ๒๔๔๗ เวลา ๑๓.๒๐ น. ณ ตำบลบางญาติ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จากบันทึกความทรงจำของนายทวี นายทวีกล่าวว่า มารดาเคยเล่าให้ฟังว่า เมื่อนายทวี บุญเกตุ เกิดนั้น มีคนมาคอยดูแลพยาบาลอย่างคับคั่ง และทุกคนบอกว่ นายทวี บุญเกตุ เป็นคนมีบุญเพราะเมื่อวันที่เกิดนั้น เป็นวันที่มีงานฉลองที่ศาลากลาง คือพิธีฉัตรมงคลสมโภชพระมหาเศวตฉัตรรัชกาลที่ ๕ มีการฉลองตรงกับวันที่ ๙ - ๑๒ พุทธศักราช พ.ศ. ๒๔๔๗ กอปรกับที่จังหวัดตรังไม่เคยมีเนื้อโคกิน (คงจะมีกินกันแต่เนื้อควาย หรือจะมีบ้างก็หายากเต็มทน) บังเอิญวันที่ นายทวี บุญเกตุ คลอดนั้นมีเรือกลไฟมาจากปักษ์ นำเนื้อโคเข้านำแข็ง ผดไม และอาหารต่าง ๆ มาขาย คนเมืองตรังจึงถือเป็นมงคลเป็นวันอุดมสมบูรณ์ นายทวี บุญเกตุ เลยกลายเป็นคนมีบุญไปเลย สำหรับสาเหตุที่ตั้งชื่อว่า "ทวี" นั้น บิดาเล่าให้ฟังว่า ท่านนั้นเป็นผู้มีบุญ มีเกียรติสูงมาก เพราะแขกที่มาตรวจงานท่านนั้นล้วนแต่เต็มยศ ประดับเหรียญตราด้วยกันทั้งนั้น เพราะเป็นวันทิวาภิเชก ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มาตรวจงานไปในงานพระราชพิธีในวังหลวง พอเสร็จพิธีก็เป็นฤกษ์แต่งงานรคนำ จึงต้องมากันทั้งเครื่องแบบเต็มยศโดยไม่มีเวลาไปฉลัดเปลี่ยน การให้ชื่อ "ทวี" ก็เพราะบิดาและมารดาแต่งงานในวันทิวาภิเชกนั่นเอง

เมื่ออายุได้ ๕ ขวบ บิดาซึ่งขณะนั้นเป็นสมุหเทศาภิบาล ได้พานายทวี บุญเกตุ เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ท่านได้ตรัสถามนายทวี บุญเกตุ ภายหลังที่ใครทรงมีพระราชปฏิสันถารกับบิดาแล้วว่า "อยากได้อะไร" นายทวี บุญเกตุ กราบบังคมทูลว่า "อยากได้อะไร" พระองค์ท่านทรงพระสรวลใหญ่ แล้วรับสั่งว่า "โอ้ แต่ข้าเองยังไม่มีเลย ข้าจะเอาที่ไหนมาให้เอ็ง"

เมื่อพิจารณาถึงเหตุการณ์ตอนนั้นจะเห็นว่า ครอบครัวของนายทวี บุญเกตุ คงเป็นครอบครัวที่ใกล้ชิดและเป็นที่พักปรานของพระมหากษัตริย์ครอบครัวหนึ่ง เพราะการเข้าเฝ้าแต่ละครั้งนั้นสามารถที่จะนำบุตร คือ นายทวี บุญเกตุ เข้าเฝ้าได้ นอกจากนี้พระมหากษัตริย์ยังทรงเอ็นดูโปรดปราน นายทวี บุญเกตุ ผู้เป็นบุตรด้วย ดังจะเห็นได้จากกรทักทายปราศรัยขององค์พระมหากษัตริย์

ส่วนการศึกษาเล่าเรียนสมัยเยาว์วัยนั้น นายทวี มีมารดาและเสมีนของบิดาเป็นผู้สอน

๔ ทวี บุญเกตุ, บันทึกความทรงจำ, อ้างแล้ว, หน้า ๖

แต่การศึกษาในระยะนั้นไม่ค่อยได้ผล เพราะ นายทวี ไม่สนใจจะศึกษาเล่าเรียน แต่มีนิสัยซุกซน ชอบวิ่งเล่นกับเด็ก ๆ ในบ้าน และหนีเรียนเป็นประจำ เติมนมบิดาก็ไม่อาจบังคับให้เรียนได้

ควยเหตุนั้น เมื่อนายทวี อายุได้ ๗ ขวบ บิดาเห็นว่าหากอยู่กับบ้านก็คงวิ่งเล่นซุกซนไม่เป็น อันจะได้ศึกษาเล่าเรียน จึงนำไปฝากไว้กับสมภารที่วัด แต่ในที่สุดบิดามารดาเห็นว่าไม่ไดผลอีก เพราะสมภารไม่อาจอบรมสั่งสอนได้ เนื่องจาก นายทวี บูดยเกตุ ซุกซนมาก ดังนั้นบิดาจึงส่งไปอยู่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ เมื่อจบการศึกษาแล้วก็ส่งไปอยู่กับลุงและป้าที่กรุงเทพฯ และศึกษาต่อที่โรงเรียนสวนกุหลาบ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ - ๒๔๖๐ ได้เขาประจำในโรงเรียนราชวิทยาลัย จังหวัดนนทบุรี จนจบชั้นมัธยมปีที่ ๗ บิดามารดาและญาติพี่น้องเห็นว่าสมควรส่ง นายทวี บูดยเกตุ ไปศึกษาต่อยังประเทศอังกฤษ.

๑.๒ ชีวิตในต่างประเทศ

นายทวี บูดยเกตุ ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ โดยเรือกำลา (Kuala) จากท่าเรือบางรัก เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๔๖๕ พร้อมนักเรียนไทยซึ่งเป็นนักเรียนทุนรัฐบาล และนักเรียนทุนส่วนตัวอื่น ๆ อีกรวมทั้งสิ้น ๑๗ คนด้วยกัน โดยออกเดินทางไปถึงคิโปรแล้วทอเรือซาตินเนีย (Sardinia) ซึ่งเป็นเรือครึ่งโดยสารครึ่งสินค้า มักจะหยุดความที่ต่าง ๆ เช่น ปีนัง โคดัมโบ เอเคิน และมาเซดต์ จนถึงทิวเบอร์ ซึ่งอยู่ปากแม่น้ำเทมส์ ของประเทศอังกฤษ เจ้าหน้าทีสถานทูตไทยที่กรุงลอนดอนมารับเดินทางเขากองลอนดอน มาพักที่ Earls Court โกล ๆ กับสถานทูตไทย ผู้ปกครองนักเรียนไทยในขณะนั้น คือ เจ้าคุณภรตราชา ได้ส่งนายทวี เขาเรียนโรงเรียนกินนอนที่องกา (Ongar Grammar School) ในเมืองเอสเสก (Essex) เมื่อเรียนอยู่องกา (Ongar) นายทวี บูดยเกตุ เป็นนักกีฬาเด่น สามารถวิ่งชนะเลิศบ่อยครั้ง

^๕ นายทวี บูดยเกตุ, คำบรรยายและบทความบางเรื่อง, คุรุสภาจัดพิมพ์เป็นบรรณการในงานพระราชทานเพลิงศพ นายทวี บูดยเกตุ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส พ.ศ. ๒๕๑๕, หน้า ๑

^๖ การเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนนี้ นายทวี บูดยเกตุ ได้รู้จักกับนายวิลาศ โอสถานนท์ ซึ่งต่อมากลายเป็นเพื่อนสนิทกัน ทั้งสองเรียนหนังสือและเที่ยวเตร่ด้วยกันเสมอ

ขณะที่นายทิว บูดยเกตุ ศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษนั้น นายทิว บูดยเกตุ ได้รับเลือกผู้
 เกยเป็นลูกเสือ เพื่อส่งไปประชุมลูกเสือที่ประเทศเดนมาร์ก ซึ่งมีผู้ได้รับการคัดเลือกจำนวน ๗ คน
 เมื่อกลับจากการไปประชุมเกี่ยวกับลูกเสือ ก็เข้ากวศวิชาที่ King's College แนนทกวศวิชา
 เพื่อทดสอบเข้าแมทริคูละชัน (Matriculation) ทอมาโดยายไปอยูแมทเชสเทอร์ และเข้า
 เรียนกวศวิชาที่ Manchester Tutorial College (พร้อมกับนายเอนก ศาตราภย์ นาย
 อุดม แสงรุจี) แต่ปรากฏว่าสอบเขาไม่ได้ ทอไปกวศวิชาต่ออีก ๓ เดือน เพื่อจะสอบเขาใหม่อีก
 ครั้งหนึ่ง ขณะทีกวศวิชาอยู่นั้น บิดาได้มีจดหมายมาว่า ได้ออกจากราชการแล้ว การสงเสียดให้เรียน
 ในประเทศอังกฤษของเสียดค่าใจจ่ายมากถึงปีละ ๕๐๐ ปอนด์ จึงใจใจให้นายทิว บูดยเกตุ ไปเรียน
 ต่อที่ประเทศฝรังเศส เพราะจะเสียดค่าใจจ่ายเพียงปีละ ๒๕๐ ปอนด์เท่านั้น กอปรกับน้องชาย
 นายทิว บูดยเกตุ จะไปศึกษาต่อที่ประเทศฝรังเศสด้วย รวมค่าใจจ่าย ๒ คนเพียง ๕๐๐ ปอนด์
 แต่ถ้านายทิว บูดยเกตุ จะศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษจะทอสงเสียดค่าใจจ่ายรวม ๒ คนปีละ ๒๕๐ ปอนด์
 ซึ่งบิดาทอกล่าวว่าจะลำบากมากใในการสงเสียดค่าใจจ่าย นายทิว บูดยเกตุ จึงย้ายไปเรียนต่อที่ประเทศ
 ฝรังเศส รวมเวลาที่นายทิว บูดยเกตุ ศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษเพียง ๒ ปี ๒ เดือน

เมื่อเดินทางมาถึงประเทศฝรังเศส นายทิว บูดยเกตุ ได้ไปที่สถานทูตไทยในประเทศ
 ฝรังเศส เพื่อรายงานตัวทอพระองค์เจ้าจรูญศักดิ์ กฤดากร ซึ่งเป็นทูตไทยสมัยนั้น ในการพบทาน
 ทูตครั้งนี้ นายทิว ได้รับความไมพอใจมาก เพราะถูกสบประมาทที่ไมอาจพูดภาษาฝรังเศสได้^๗
 เมื่อนายเดอคาญเอ (De Carguet) ผู้ดูแลนักเรียนไทยในประเทศฝรังเศสสงไปเรียนกวศวิชา
 ภาษาฝรังเศสกับนายเดอวีล (De Ville) นายทิว จึงมูมานะฝึกฝนภาษาฝรังเศสอย่างหนัก
 เพื่อแก้คำสบประมาทของพระองค์เจ้าจรูญศักดิ์

ระหว่างกวศวิชา นายทิว บูดยเกตุ ได้ไปร่วมประชุมนักเรียนไทยในฝรังเศส ที่เมืองชา
 แตการ์ (Chartres) มีนักเรียนไทยเขาประชุม ๔๐ คน มีนายปริต ทมมยงค์ นายก

^๗ บูดยทวย ศรีสวัสดิ์, พันตรีควง อภัยวงศ์ (ไมปรากฏสถานทีพิมพ์ และปีทีพิมพ์), หน้า

สมาคม เป็นประธานการประชุม การประชุมครั้งนี้ได้มีการถกเถียงถึงเรื่องนักเรียนทะเลาะกับ
ทุก และความไม่พอใจของข้าราชการไทยในสถานทูตทุกที่ ซึ่งถูกหาว่าถือยศศักดิ์ แบ่งชั้นวรรณะ
ชอบถูกเหยียดหยามนักเรียน อุดมศิธรรม และเห็นแก่ตัว นอกจากนี้ทูตยังถูกกล่าวหาว่าเอาเปรียบ
นักเรียนในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราด้วย

ความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างทูตไทยในฝรั่งเศสกับนักศึกษาอันนำไปสู่การยุบสมาคม
นักเรียนและการเรียกตัว นายปรีดี พนมยงค์ และนักเรียนผู้ใหญ่หลายคนกลับ นี่เองเป็นสาเหตุหนึ่ง
ที่ทำให้นักเรียนไทยในฝรั่งเศสเกิดความไม่พอใจอย่างมาก เห็นความอุมดมศิธรรม เห็นในความไม่
เสมอภาค จึงได้คิดเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้น ความจริงแล้วนักเรียนไทยในประเทศฝรั่งเศสคิด
เปลี่ยนแปลงการปกครองมานานแล้ว สำหรับตัวนายทวี บุณยเกตุ มีความคิดจะเปลี่ยนแปลงการ
ปกครองตั้งแต่ศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษ เมื่อได้ไปเห็นความเสมอภาค เสรีภาพ และความเป็น
ประชาธิปไตย เมื่อทวนมาดูการปกครองของไทยในขณะนั้น ซึ่งเป็นเพียงประเทศเดียวในเอเชียตะวันออก
ออก ที่มีการปกครองโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มีกษัตริย์อยู่เหนือกฎหมาย ก็ยิ่งทำให้เห็นความ

อนันต์ แจงกลีบ, การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศไทย, วิทยานิพนธ์
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. ๒๕๐๔, หน้า ๕๑

ความวุ่นวายเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา นายบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ได้เขียนไว้ว่า
เมื่อปกครองหรือรัฐบาลไทยส่งเงินค่าใช้จ่ายมาให้นักเรียน เขาส่งเป็นเงินปอนด์ แต่นักเรียนได้
รับค่าใช้จ่ายเป็นเงินแฟรงค์ และยังกว่านั้นยังถืออัตราแลกเปลี่ยนเพียง ๘๐ แฟรงค์ หรือ ๑๐๐
แฟรงค์ต่อ ๑ ปอนด์ ซึ่งความจริงแล้วในขณะนั้นอัตราแลกเปลี่ยน ๒๐๐ - ๒๕๐ แฟรงค์ต่อ ๑ ปอนด์
นักเรียนเคยทำหนังสือขอร้องโดยขอให้จ่ายเป็นเงินปอนด์ ท่านทูตบอกว่าไม่ใช่ประเทศอังกฤษจ่าย
ไม่ได้ ต่อมานักเรียนทำหนังสือใหม่ ขอให้ใช้ตราจริง ทุกไม่ยอมพาดโกรธเอาด้วย เมื่อเป็นดังนี้
นักเรียนจึงทำหนังสือกราบทูลพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้ท่านทรงวินิจฉัย ท่านทูตทราบเรื่อง
เขาก็รีบฟ้องมากรุงเทพฯ ว่านักเรียนไทยในประเทศฝรั่งเศสส่วนมากเป็นคอมมิวนิสต์ โดยมี
นายปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้า, บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, อ้างแล้ว, หน้า ๘๘

๑๐ ทวี บุณยเกตุ, บันทึกความทรงจำ, หน้า ๑๓๘

ลาหลังเกินขีดมาก ก็จะพิจารณาความเห็นของนายทิว บุษยเกตุ ทิวว่า "การปกครองโดยมีกษัตริย์
 อยู่เหนือกฎหมายเหมาะสำหรับสมัยโบราณ ทัพลงเมืองยังไรการศึกษา และที่กษัตริย์ยังเป็นสมมติเทพ
 เป็นเจ้าของประเทศ เวลาที่กษัตริย์ทรงพระองค์ออกรบเอง ถ้าพระเจ้าแผ่นดินรบแพพระองค์
 สวรรคต และชาติก็ตกเป็นเมืองขึ้นของเขาไป แต่หาท่านรบนะประเทศก็ชนะด้วย อย่างเมื่อสมัย
 อยุธยาเป็นต้น แหมว่าคนทรงขาม เราถือว่าประเทศมีได้เป็นของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ แต่
 เป็นของประชาชนทั้งชาติ เช่นเวลาปกติก็ต้องเสียอากรบำรุงรัฐ ในเวลาสงครามทุกคนต้องจับอาวุธ
 เข้าป้องกันชาติ กษัตริย์มีได้นำทัพออกรบตั้งแต่นั้น ทานควรเป็นประมุขของประเทศอย่างอังกฤษ
 หรือประเทศที่เจริญทั้งหลายทำกัน การปกครองระบอบกษัตริย์อยู่เหนือกฎหมายนั้น จะดีได้ก็ต่อเมื่อ
 กษัตริย์ทรงคุณธรรมอันประเสริฐ เขมแข็ง มีความสามารถดี แดงอายุโคกษัตริย์อ่อนแอ บ้านเมืองก็
 ย่อมจะล่มจม ดังเช่นยุคปลายอยุธยา เป็นต้น การณ์เช่นนั้นยอมเป็นไปได้เสมอ เพราะวากษัตริย์มี
 ได้ก็เอาความสามารถ แต่ต้องตามกฎหมายเทียบราว ว่าควยการสืบสันตติวงศ์ ประเทศอาจได้กษัตริย์ที่
 ไม่เขมแข็ง และไม่อาจอดได้ ส่วนการปกครองระบอบประชาธิปไตย เข้าให้ราษฎรปกครองเอง
 ตามรูปรัฐสภา โดยถือคติว่ารัฐบวลดของราษฎร ปกครองโดยราษฎร และเพื่อราษฎร การปกครอง
 โดยวิธีนี้ เราสามารถเลือกสรรหาคนดี ๆ มาปกครองประเทศได้ และแม้ได้ปกครองประเทศแล้ว
 ถ้าเราเห็นว่าไม่ดีกว่าทางถอดถอนหรือให้ออกได้ และจะเลือกบุคคลอื่นซึ่งมีความรู้ความสามารถ
 เหมาะสมมาบริหารประเทศได้ ไม่ต้องจับตัววางตายเหมือนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช เมื่อข้าพเจ้า
 และพวกนักเรียนในฝรั่งเศสเห็นเช่นนั้น และมาประจวบกับได้รับความอนุเคราะห์จากพระองค์เจ้า
 จรุงฯ ข้า จึงได้เร่งเร้าใจให้คิดการปฏิวัติเร็วขึ้น"^{๑๑}

สำหรับการประชุมนักเรียนไทยครั้งนั้น ไซ้เวลาประมาณ ๑๐ วัน ซึ่งการประชุมเช่นนั้นได้
 ผลทางจิตใจมาก คือทำให้เด็กนักเรียนไทยในประเทศฝรั่งเศสมีความสามัคคีเป็นปึกแผ่นมั่นคงยิ่งขึ้น
 และความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็มีผลสืบเนื่อง
 มาจากการประชุมครั้งนั้นด้วย ถึงกับมีบางคนกล่าววว่า พระองค์เจ้าจรุงฯ เป็นหัวหน้าทำการเปลี่ยนแปลง
 การปกครองกว่าได้

^{๑๑} นายทิว บุษยเกตุ, เลมเคียวกัน, หน้า ๑๓๘

๑.๓ การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงการปกครองกับคณะผู้ก่อการ

ขณะที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ ๑ ของโรงเรียน L'Ecole Supérieure d'Agriculture d'Angers ซึ่งขึ้นกับมหาวิทยาลัย Université Catholique de L'Ouest เมื่อสอบได้ปลายปีที่ ๑ เสร็จแล้ว ตามระเบียบของโรงเรียน นายทิว บูดยเกตุ จะต้องไปฝึกงานอยู่ที่ฟาร์ม Ferme de Blunt ในจังหวัด Normandie เป็นเวลา ๒ เดือน เพื่อหาประสบการณ์ทางด้านนี้ แต่ก่อนไปฝึกงานนั้น นายทิว บูดยเกตุ ก็ได้พักแรมที่วิวเทร่อยู่ในกรุงปารีส ส่วนมากก็เที่ยวกับนายประยูร ภมรมนตรี นายแนบ พหลโยธิน นายอาบ คอรัมัน นายปรีดี พนมยงค์ ร.ท.แปลก ชีตตะสังคะ และนายสนิท แซ่รักสัตว์ เป็นเหตุให้นายทิว บูดยเกตุ มีความสนิทสนมกับบุคคลเหล่านี้ และได้ถูกชักชวนเข้าร่วมกับคณะผู้ก่อการต่อไป

เมื่อนายทิว บูดยเกตุ ศึกษาสำเร็จ ได้รับ Certificat D'études Supérieure d'Agriculture d'Angers ได้คะแนนเป็นเยี่ยม ก็มีความคิดที่จะไปศึกษาต่อยังประเทศสหรัฐอเมริกา โดยขอความช่วยเหลือไปยังสมเด็จพระเทพรัตนวรมหราชานันท์ ก็ได้รับคำตอบว่า เนื่องจากพระองค์อุปการะนักเรียนไว้มาก จึงไม่อาจอุปการะค่าใช้จ่ายทั้งหมดได้ แต่พระองค์จะช่วยครึ่งหนึ่ง ดังนั้นนายทิว บูดยเกตุ จึงมีหนังสือถึงบิดาเพื่อแจ้งความประสงค์ดังกล่าว ขณะที่รอจดหมายตอบจากบิดาเรื่องขอไปเรียนต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกา นายแนบ พหลโยธิน กับนายประยูร ภมรมนตรี ได้ชวนนายทิว บูดยเกตุ ไปกินกาแฟที่ร้านเล็ก ๆ แห่งหนึ่งในกรุงปารีส เมื่อเข้าไปในร้านนั้นก็พบนายปรีดี พนมยงค์ ร.ท.แปลก ชีตตะสังคะ และนายทัศนัย มิตรภักดี จึงได้รวมวงสนทนาและกินกาแฟกัน เรื่องที่คุยกันก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองตลอดเวลา ในที่สุดนายทิว บูดยเกตุ ก็ถูกชักชวนให้เข้าร่วมทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งนายทิว บูดยเกตุ ก็รับปากโดยทันทีโดยไม่ต้องตรึกตรอง เพราะเรื่องนี้นายทิว บูดยเกตุ เคยมีความคิดความตั้งใจมาก่อน เมื่อครั้งยังศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษ ในการชักชวนนายทิว บูดยเกตุ ให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกคณะผู้ก่อการนั้น นายทิว บูดยเกตุ ได้ถูกเฝ้าสังเกตความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาเป็นเวลานาน นอก

^{๑๒} ทิว บูดยเกตุ, เดิมเดียวกัน, หน้า ๑๖๘

จากนี้ นายแหม พหลโยธิน ก็เป็นคนแนะนำและรับรองว่า นายทวี เป็นผู้ที่มีความดีมีคุณคดียิ่งกว่าคนอื่น
 กันในเรื่องดังกล่าวทั้งเป็นผู้ที่เชื่อถือได้ ทุกคนจึงยินดีรับนายทวี บุญยเกตุ เข้าเป็นสมาชิก และได้มี
 การให้กล่าวคำสาบานว่าจะปฏิบัติตามหลัก ๑๐ ประการของคณะ^{๑๓} ซึ่งหลักปฏิบัติเหล่านี้นายทวี
 บุญยเกตุ ได้ขอยอมรับจะปฏิบัติตาม แล้วทั้งหมดก็จับมือสาบานตัวเป็นเพื่อนนำสาบาน และได้มีมรดก
 กัน เป็นอันว่านายทวี บุญยเกตุ ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองตั้งแต่นั้นมา

เมื่อนายทวี บุญยเกตุ เข้าร่วมคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว นายทวี บุญยเกตุ ก็ได้รับ
 มอบหมายจากคณะผู้เปลี่ยนแปลงฯ ให้ติดตามสังเกตเรือโท สิบชุก กมลนาวัน ว่ามีทัศนคติอย่างไร พอ
 จะชักชวนเขาคณะใดหรือไม่^{๑๔} เพราะเรือโทสิบชุกฯ เป็นทหารเรือ ต่อไปเมื่อเขากลับเมืองไทย
 แล้วคงได้คุมหน่วยกำลังและจะมีลูกศิษย์ลูกหามากมาย ย่อมจะเป็นกำลังสำคัญต่อคณะผู้เปลี่ยนแปลง
 การปกครองต่อไป ประกอบกับขณะนั้น นายทวี บุญยเกตุ กำลังรอจดหมายจากบิดาเรื่องที่ขอไป
 เรียนต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้นนายทวี บุญยเกตุ จึงทำที่เป็นชวนเที่ยวเมืองต่าง ๆ เพื่อเป็น

^{๑๓} คุณคดียิ่ง ๑๐ ประการของคณะราษฎร มีดังต่อไปนี้

๑. ต้องให้มีพระเจ้าแผ่นดินตลอดไป
๒. ต้องทำเพื่อประชาชนไทย
๓. ต้องเคารพความเห็นซึ่งกันและกัน
๔. ต้องมีความเห็นอันเที่ยงตรง
๕. ต้องทำเพื่อมุ่งจรรโลงประเทศไทยให้ก้าวหน้า
๖. ต้องไม่ทรยศต่อประเทศชาติ
๗. ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต
๘. ต้องไม่เยอหยิ่งดื้อมั่ว
๙. ต้องมีความประพฤติดี
๑๐. ต้องรักษาหน้าที่โดยเด็ดขาดและเที่ยงตรง

^{๑๔} ทวี บุญยเกตุ, เดิมเดียวกัน, หน้า ๑๖๖

การพักผ่อนเพื่อจะได้มีโอกาสสนทนา ศึกษาความคิดทางการเมือง ซึ่งเรือโทสินธุ กมลนาวิน ก็ตกลงเพราะเป็นความตั้งใจอยู่แล้ว ดังนั้นทั้งสองจึงเดินทางไปเที่ยวประเทศเยอรมันนี กับประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ได้พบกับพันเอกพระยาตรีสิทธิสงคราม กับพันเอกพระยาทรงสุรเดช ซึ่งจะเดินทางไปดูการทหารที่ประเทศเยอรมันนี ทั้งหมดจึงเดินทางไปด้วยกันและไปแยกกันที่กรุงเบอร์ลิน และที่นั่นนายทวิ บุณยเกตุ ก็ได้พบกับนายประจวบ บุณนาค นายท้าว ลพานุกรม ในขณะที่เดินทางไปกับเรือโทสินธุ นายทวิ บุณยเกตุ ได้พยายามคุยถึงเรื่องลัทธิการปกครองในระบบต่าง ๆ เช่นระบบที่มีกษัตริย์อยู่เหนือกฎหมาย และที่มีกษัตริย์อยู่ใต้อกฎหมาย แบบประชาธิปไตยที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุขอย่างฝรั่งเศส และอเมริกา ในการสนทนาครั้งนี้ นายทวิ บุณยเกตุ ไม่ได้พูดเจาะจงถึงระบบใด เพราะเกรงว่า เรือโทสินธุ กมลนาวิน จะรู้ตัว ดังนั้นในการคุยจึงเป็นลักษณะแลกเปลี่ยนความรู้กันเท่านั้น ในที่สุดนายทวิ บุณยเกตุ ก็จับได้ว่าเรือโทสินธุ ๆ นิยมลัทธิเผด็จการดังเช่นในประเทศเตอร์กกี เป็นพิเศษ ดังนั้นนายทวิ บุณยเกตุ จึงพยายามชี้แจงให้เห็นว่าการที่ประเทศเตอร์กกีทำได้เพราะผู้นำดี แต่ไม่มีอะไรเป็นหลักประกันว่าผู้นำนั้นจะดีตลอดไป หรือผู้นำคนต่อไปจะดีเหมือนเดิม ซึ่งเป็นเหตุให้เรือโทสินธุ กมลนาวิน ดังเลใจ และเริ่มเอนเอียงไปทางระบบประชาธิปไตย นับว่าการชักชวนของนายทวิ บุณยเกตุ ได้ผล เพราะต่อมาเรือโทสินธุ กมลนาวิน ก็ได้กลายมาเป็นกำลังสำคัญคนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕^{๑๕}

นายทวิ บุณยเกตุ จึงเดินทางกลับเมืองไทยในปี ๒๔๗๖ เมื่อได้จดหมายจากบิดาว่าไม่อาจส่งเสียให้เรียนต่อไป เพราะบิดาเกษียณอายุและมีรายได้น้อย

๑.๔ การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

เมื่อนายทวิ บุณยเกตุ กลับมาอยู่เมืองไทยแล้ว ได้เข้ารับราชการเป็นพนักงานบำรุงพันธุ์สัตว์ กระทรวงเกษตรธิการ ในวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๔๗๖^{๑๖} ระหว่างที่รับราชการอยู่นั้น นายทวิ

^{๑๕} แต้ อย่างไรก็ตาม เรือโทสินธุ กมลนาวิน ยังไม่ได้เขาเป็นสมาชิกคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองในขณะนั้นทันที

^{๑๖} ทวิ บุณยเกตุ, คำบรรยายและรวมบทความบางเรื่อง, อ้างแล้ว, หน้า ๑๖๖

บุญเกตุ กล่าววาตนเองไคพยายามไชเวลาวางเที๋ยวเตรไปตามสถานทีที่ต่าง ๆ ทำให้นายทวิ ไค
 ฐัจักบุคคลมากมายหลายอาชีพ และเมื่อไปเที๋ยวกับุคคลไคก็มักจะพยายามศึกษาแนวความคิดของบุคคล
 เหล่านั้นวาเป็นอย่างไร พอทีจะชักชวนเขาเป็นสมาชิกคณะราษฎรไคหรือไม่ ไคพยายามถือโอกาส
 ตอนสนทนากันถึงเรื่องการเมืองการปกครอง หากบุคคลนั้นไม่เห็นด้วยกับการปกครองระบอบสมบูรณา
 ญาสิทธิราช นายทวิ ก็พยายามหาโอกาสสนทนาด้วยแล้วพยายามนำเหตุผลชักจูงให้หันมานิยมระบบ
 ประชาธิปไตย แต่ถาบุคคลนั้นนิยมการปกครองแบบกษัตริย์มีอำนาจเต็ม นายทวิ ก็พยายามทดลอง
 เปลี่ยนความคิดเห็นของบุคคลผู้นั้น ไคพยายามยกข้อเสียของระบอบนั้นมาอ้าง นอกจากนี้นายทวิ
 กล่าววา ยังต้องไชความสังเกตุถึงขณะนิสัยใจคอความประพฤติวาสอดคล้องกับคุณสมบัติของผูทีจะรับ
 เลือกลงเขาเป็นสมาชิกประเภทที่ ๑ ควย ผลปรากฏวาในระยะเพียง ๒ ปีเศษ นายทวิ บุญเกตุ
 สามารถชักชวนผู้เขารวมคณะไคไคไม่ยอกวา ๑๐ คน เชนนายจรูญ สืบแสง นายวิลาศ โอสถานนท์
 นายเสงี่ยม สานนท์ และเรือโทสินธุ กมลนาวัน แต่เรือโทสินธุ กมลนาวัน นั้น นายทวิ บุญเกตุ
 ให้อิสระนฤเบศรมวณิคุณควย อาจกล่าวไคความบทบาทของนายทวิวา มีส่วนต่อความสำเร็จของการ

๑๓ นายปรีดี พนมยงค์ ไคอธิบายถึงสมาชิกประเภทที่ ๑ วา หมายถึง "บุคคลทีสมควรไครับ
 คำชักชวนให้เขารวมเป็นสมาชิกคณะราษฎรก่อนวันลงมือยึดอำนาจรัฐ แต่บุคคลประเภทนี้ต้องแยก
 แยะออกไปอีกวาผูไคควรไครับคำชักชวนไว้ตั้งแต่เนิ่น ๆ หรือชวนต่อเมื่อไคเวลาทีจะลงมือทำการ
 ยึดอำนาจ มีให้อือเพียงแตวาบุคคลไคเป็นเพื่อนเที๋ยวด้วยกัน กินด้วยกัน แล้วทีจะชวนเขาเป็นสมาชิก
 ในคณะราษฎรไคทุกคนในทันทีทันไค ถาเพื่อนคนนั้นชอบพูดตลกเกินไปก็ยอมเอาเรื่องทีจริงบ้างไม่จริง
 บ้างมาพูดเพียงแต่จะใหญ่ฟังขบขัน เป็นการตลกและอาจเอาเรื่องลับของคณะไปแยมพรายเพื่อการตลก
 เพื่อนบางคนมีลักษณะทีหลายอย่างแต่เวลากินเหลาเขาไปแล้วมุสตีไวไม่อยู่แล้วพูดเลอะเทอะ ก็อาจ
 พลงพลาถเอาเรื่องของคณะไปพูดในเวลาเมา จึงมีไคชวนเขารวมในคณะราษฎรก่อนลงมือยึดอำนาจ
 แต่เมื่อยึดอำนาจไคในวันที่ ๒๔ มิถุนายนแล้วไคไม่มีควมลับทีจะปิดบังจึงชวนให้รวมมือไค" จากปรีดี
 พนมยงค์, บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบอบประชาธิปไตย (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี:
 โรงพิมพ์ทีวีเวอร์, พ.ศ. ๒๕๑๕), หน้า ๓ - ๔

๑๔ ครูของนายทวิ บุญเกตุ สมัยทีเรียนอยู่โรงเรียนราชวิทยาลัย จาก ทวิ บุญเกตุ, บัน
 ทึคความทรงจำ, หน้า ๑๘๗

ปฏิวัติ ๒๔๗๕ ไม่น้อย ทั้งนี้เพราะถ้าพิจารณาบุคคลที่ใดกล่าวหรือแต่ละท่านแล้ว จะเห็นได้ว่าแต่ละท่านล้วนมีบทบาทสำคัญในการร่วมเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเฉพาะเรือโทสินธุ์ กมลนาวิน นั้น มีบทบาทสำคัญในการนำทหารเรือเขารวมทำการยึดอำนาจรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราช

สำหรับการเตรียมการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น นายท้าว ใดเขาร่วมประชุมกับ นายปรีดี พนมยงค์ นายประยูร ภมรมนตรี หลวงพิบูลสงคราม แทบทุกอาทิตย์ โดยใ้ช้กองร่างกฎหมายบ้านนายประยูร ภมรมนตรี และบ้านนายท้าว บุญเกตุ เองสลับกันไป การประชุมแต่ละครั้งก็มีการแลกเปลี่ยนความคิดและแสดงผลงานวาทะมาชิกประเภท คี ๑ เพิ่มขึ้นก็คนเป็นอาทิ แต่ในการเตรียมการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระยะแรกนั้น นายท้าว บุญเกตุ มีโอกาสรวมในระยะเวลาด้านสั้นเท่านั้น เพราะในปี ๒๔๗๕ นายท้าว บุญเกตุ ถูกย้ายไปเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการบำรุงพันธุ์สัตว์ที่อำเภอท่าพระ จังหวัดขอนแก่น อย่างไรก็ตามนายท้าว บุญเกตุ ก็มีได้แยกตัวเองออกจากคณะฯ ได้ขอให้นายแนม พหลโยธิน เป็นผู้ส่งข่าว กำหนดวันทำการยึดอำนาจ ^{๒๐}

004658

^{๑๕} ท้าว บุญเกตุ, คำบรรยายและบทความบางเรื่อง, อ้างแล้ว, หน้า ๒

^{๒๐} โดยทั้งสองได้ตกลงกันว่า เมื่อนายแนม พหลโยธิน ทราบกำหนดการลงมือทำการเป็นที่แน่นอนแล้ว นายแนม ๆ จะมีโทรเลขแจ้งให้นายท้าว ๆ ทราบทันที โดยใ้ช้ชอความในโทรเลขว่า "ส่งเงินวันที่..." และวันที่ได้ระบุไว้ในโทรเลขจะเป็นวันทำการยึดอำนาจนั่นเอง จาก ท้าว บุญเกตุ, บันทึกความทรงจำ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๐๒

๑.๕ การมีส่วนร่วมทำการยี่ค่านาจนการปกครอง

เมื่อนายทวี บุญเกตุ ได้รับโทรเลขจากนายแนบ พหลโยธิน ว่า "ส่งเงินวันที่ ๑๒ นี้"^{๒๑} นายทวี บุญเกตุ ก็ทราบในทันทีว่ากำหนดการยี่ค่านาจะมีขึ้นในวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๔๗๕ ดังนั้น นายทวี บุญเกตุ จึงรีบเดินทางไปกรุงเทพฯ เพื่อเข้าร่วมปฏิบัติกับคณะกรรมการราษฎร

^{๒๑} นายทวี บุญเกตุ ได้รับโทรเลขของนายแนบ พหลโยธิน วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๔๗๕ เหลือเวลาอีกเพียงวันเดียวก็จะถึงกำหนดทำการยี่ค่านา ซึ่งนายทวี บุญเกตุ ไม่อาจเดินทางไปทัน เหตุการณ์ตอนนั้น นายทวี โศกเศร้าสรวปไวยว่า การเดินทางระหว่างกรุงเทพฯ กับจังหวัดขอนแก่น จะต้องใช้เวลาราว ๓ วัน แต่ขณะนั้นเหลือเวลาอีกเพียงวันเดียว นายทวีฯ ไม่อาจเดินทางไปถึง กรุงเทพฯ ได้ทันการ นายทวี คิดว่า ถ้าเขากรุงเทพฯ ขา คณะราษฎรทำการยี่ค่านาเรียบร้อยแล้ว ก็จะเป็นการเอาเปรียบจนเกินไป แต่หาไม่ไปเสียเลยก็จะถูกหาว่าซัดสาด นอกจากนี้ นายทวี ยังได้เฝ้าความคิดเห็นว่าการทำงานเสี่ยงอันตรายแล้วจะต้องปิดเป็นความลับจะกำหนดวันปฏิบัติการไว้ล่วงหน้านาน ๆ อาจจะมีภัยอันตรายเกิดขึ้นได้ จาก ทวี บุญเกตุ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๓๙ - ๒๔๐

^{๒๒} นายทวี บุญเกตุ ได้ให้เหตุผลว่า ตนเองเป็นข้าราชการทางจังหวัด การเดินทางมา กรุงเทพฯ จะต้องมีเหตุผลเพียงพอ ก่อปรกษขณะนั้นน้ำในหนองข้างที่ทำงานเกิดเป็นพิษ เมื่อสัตว์กิน เขาไปจะเกิดเป็นตุ่มตามตัว นายทวีฯ จึงอ้างสาเหตุการนำน้ำไปวิเคราะห์ที่กรุงเทพฯ ระหว่างทาง นายทวีฯ ได้แวะที่จังหวัดนครราชสีมาเมื่อพบ ร.อ.อดุล เกษจรีส (ยศขณะนั้น) ซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคณะกรรมการ (ดำรงตำแหน่งผู้บังคับกองพันทหารปืนใหญ่) ปรากฏว่า ร.อ.อดุล เกษจรีส ได้เดินทางไปกรุงเทพฯ แล้ว และขณะที่แวะพบ ร.อ.อดุล เกษจรีส นายทวีฯ มีความแปลกใจเนื่องจากวันนั้นเป็นวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นวันที่กำหนดจะทำการยี่ค่านา แต่ปรากฏว่าไม่มีข่าวคราวเกี่ยวกับเรื่องนี้เลย เมื่อนายทวีฯ เดินทางมาถึงกรุงเทพฯ จึงได้ทราบจากนายจรูญ สัมแสง และนายวิลาศ โอสถานนท์ ว่าการยี่ค่านาได้เลื่อนไป นายทวีฯ จึงไปที่กระทรวงเกษตราธิการ เพื่อขอลาหยุดงาน ๗ วัน นอกจากนี้นายทวีฯ ยังได้เฝ้าถึงความสงสัยของทางบ้าน และที่ทำงานเกี่ยวกับการเดินทางมากรุงเทพฯ ครั้นนี้ เนื่องจากการมากรุงเทพฯ แต่ละครั้ง นายทวีฯ มักส่งข่าวให้ทางบ้านทราบก่อน และนายทวีฯ มักจะลงที่สถานีสามเสน เพราะอยู่ใกล้บ้าน นอกจากนั้น การมาครั้งนั้นแต่เพื่อนฝูงเท่านั้นที่ทราบ แต่ทางบ้านไม่ทราบเลย สำหรับเพื่อนร่วมงานก็เข้าใจว่า นายทวีฯ คงจะคิดถึงคุณนั้น คือ นางสาวอำภาศรี เทพหัสดิน ณ อยุธยา ธิดาพระยาปริชามาตย์ ส่วนความเข้าใจของทางบ้านที่มีต่อการกลับมา นายทวี ไม่ใคร่กล่าวถึงเลย จาก... ทวี บุญเกตุ อ้างแล้ว, หน้า ๒๔๐ - ๒๔๑.

สำหรับการเตรียมการปิดอำนาจการปกครองนั้น คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองได้ประชุมกันเป็นครั้งสุดท้ายที่บ้านพักพระยาทรงสุรเดช ที่ตำบลสะพานควาย อำเภอบางซื่อ มีผู้เข้าประชุมคือ หลวงพิบูลสงคราม หลวงสินธุสงคราม นายประยูร ภมรมนตรี พันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา พระยาฤทธิอัคเนย์ พระประศาสน์พิทยายุทธ นายปรีดี พนมยงค์ และนายทวี บุณยเกตุ โดยจะดำเนินการตามแผนการปิดอำนาจการปกครอง ซึ่งจะกล่าวโดยย่อดังนี้คือ^{๒๓}

การปิดอำนาจจะกระทำโดยแบ่งเป็นหน่วย แต่ละหน่วยมีหน้าที่ปฏิบัติกันคนละอย่าง แต่ก็เป็นงานที่สัมพันธ์กัน

หน่วยที่ ๑ ทำหน้าที่ทำลายการสื่อสารและการคมนาคมที่จำเป็น เช่น โทรศัพท โทรเลข ทั้งทางทหารและพลเรือน สำหรับการตัดสายโทรศัพทของทหารนั้น ทหารบกเป็นผู้รับผิดชอบ ส่วนโทรศัพทกลางที่วัดเสียบ ก็ให้นายควง อภัยวงศ์ นายประจวบ บุณนาค นายวิลาศ โอสถานนท์ โดยมีทหารเรือร่วมอารักขา โทรศัพทกลางที่วัดเสียบนั้นเป็นที่ที่มีความสำคัญมาก ให้ทำลายโดยไม่อาจให้ใครง่ายได้อีก ส่วนสายโทรเลขซึ่งวางไปตามทางรถไฟ และของกรมไปรษณีย์นั้น ใ้มอบให้หลวงสุนทร เทพหัสดิน ม.ล.อุคม สนิทวงศ์ หม่อมหลวงกรี เกษากิจวงศ์ นอกจากนี้หลวงสุนทร เทพหัสดิน และ ม.ล.อุคม สนิทวงศ์ ยังมีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องการคมนาคมรถไฟอีก คือป้องกันมิให้รถไฟทุกขบวนออกจากสถานีหัวลำโพง และสถานีบางกอกน้อยอย่างเด็ดขาด คอยกันรถไฟทางจังหวัดไม่ให้เข้ากรุงเทพฯ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ทหารหัวเมืองรู้เรื่องด้วย เพราะอาจเคลื่อนกำลังมาขัดขวาง หน่วยนั้นมีความสำคัญไม่น้อย และได้รับคำสั่งให้เริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่ ๖.๐๐ น. ของวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕^{๒๔}

^{๒๓} ทวี บุณยเกตุ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๔๘ - ๒๕๐

^{๒๔} ดังนั้นบรรดาการสื่อสารและการคมนาคมต่าง ๆ จะชงักหมด รถไฟออกจากสถานีไม่ได้ยกเว้น รถไฟขบวน ๐๗.๐๐ น. เพราะขณะนั้นยังไม่ได้ลงมือทำการ หากจะกักรถขบวนเข้าด้วยอาจจะเป็นเหตุให้ประชาชนตกใจกลัวและข่าวจะแพร่สะพัดไปเร็วอาจเป็นผลเสียต่องานที่จะปฏิบัติกันอื่น ๆ ได้ แต่เมื่อได้กำลังทหารส่วนใหญ่แล้วจึงให้ไปคุมสถานีทุกแห่งพร้อมด้วยหมวดปืนกลหนัก จาก ทวี บุณยเกตุ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๔๘

หน่วยที่ ๒ เป็นหน่วยเฝ้าคุม ซึ่งโดยมากจะเฝ้าทหารกับพลเรือน คือจัดส่งออกไปคุมตามบ้าน
บุคคลสำคัญ ๆ เช่น ทิวังบางขุนพรหม บ้านผู้บังคับบัญชาทหารบก บ้านเสนาธิการทหารบก เป็นต้น
เพื่อป้องกันมิให้บุคคลเหล่านั้นที่สำคัญ ๆ สามารถสั่งการเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายกำลังได้ ซึ่ง นายทวี
บุญเกตุ ประจำหน่วยนี้

หน่วยที่ ๓ เป็นหน่วยปฏิบัติการเคลื่อนย้ายกำลัง ซึ่งจะทำงานประสานกันทั้งทหารบกและ
ทหารเรือ เช่น ทหารเรือก็จะติดไฟเรือรบ เช่น เรือรัตนโกสินทร์ เรือพาลี เพื่อเตรียมออกปฏิบัติ
การไต่ต้อนที่ สำหรับเรือยามฝั่งก็ออกวิ่งตามลำน้ำเพื่อควบคุมลำน้ำ

หน่วยที่ ๔ เป็นฝ่าย "มันสมอง" ซึ่งมีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้า มีหน้าที่ร่างคำสั่งแถลง
การณ์ ร่างรัฐธรรมนูญ กฎหมาย หลักการปกครองประเทศ การเจรจากับต่างประเทศเมื่อการ
ปฏิบัติประสบความสำเร็จแล้ว

สำหรับบทบาทของนายทวี บุญเกตุ ในตอนเช้าวันที่ ๒๔ มิถุนายน นั้น มีดังนี้ นายทวี
บุญเกตุ เริ่มปฏิบัติงานขึ้นแรกตั้งแต่เวลา ๐๑.๐๐ น. ของวันนั้น โดยขับรถไปกับนายจรูญ สืบแสง
นายทวี บุญเกตุ ได้ขับรถตระเวนไปตามที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาเห็น
ว่ามีความสำคัญเพื่อจะสังเกตดูว่ามีเหตุการณ์อะไรบางอย่างที่อาจก่อบัญหาในการปฏิบัติตามแผนที่เตรียมไว้

๒๕ เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, อ้างแล้ว, หน้า ๑๑๓

๒๖ ทวี บุญเกตุ, อ้างแล้ว, หน้า ๑๑๑

๒๗ นายทวี บุญเกตุ กล่าวเกี่ยวกับเรื่องแถลงการณ์และรัฐธรรมนูญ นายปรีดี พนมยงค์
ใคร่ร่างมานานแล้ว เพียงแต่เล็งการไต่ต้อน เช่น "สภาผู้แทน" ไต่ต้อนว่า "ที่ประชุมผู้ถือหุ้น" คณะ
รัฐมนตรีไต่ต้อนว่า "คณะกรรมการอำนาจการของบริษัท" สำหรับนายกรัฐมนตรีไต่ต้อนว่า "ประธาน
คณะกรรมการของบริษัท" ดังนั้นเมื่อถึงเวลาจะกล่าวคำแถลงการณ์ นายปรีดี พนมยงค์ ก็สามารถไต่
ไต่ต้อนที่ จาก ทวี บุญเกตุ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๕๔ - ๒๕๕

๒๘ อนันต์ แจงกลีบ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๓

เมื่อถึงเวลา ๐๘.๓๐ น. นายทวี บุญยเกตุ ก็ขับรถไปรับหลวงพิบูลสงคราม พระยาทรงสุรเดช และ นายทหารที่นัดกันไว้ที่ทางกระทรวงกลาโหม เมื่อทุกคนมาพร้อมกันยังที่นัดหมายเรียบร้อยแล้ว ต่างก็ แยกย้ายกันไปปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย นายทวี บุญยเกตุ และคณะซึ่งมีนายจัญญ์ สืบแสง นาย ทวี ลพานุกรม ร.อ.อำนาจสงคราม เป็นต้น ได้ขับรถไปยังกรมทหารที่ทางชื่อ ทั้งหมดได้ตรงไปที่ บ้านพักของพระประมุขอริยีน ผู้บังคับการกรมนี้ แล้วจึงลอมบ้านพักผู้บังคับการไว้ทั้งสี่ด้าน พร้อมกับ ทำลายเครื่องมือสื่อสารติดต่อกับภายนอกของพระประมุขอริยีนเสียสิ้น หลังจากนั้นก็เฝ้าคุมพระประมุขอริยีนอยู่ตลอดเวลา เพราะเกรงว่า พระประมุขอริยีนจะออกมาสั่งการให้ทหารภายในบังคับบัญชาทำการขัดขวางได้ การปฏิบัติภารกิจของกลุ่มนายทวี บุญยเกตุ มีส่วนสำคัญอย่างมากที่ทำให้การ ยึดอำนาจการปกครองสำเร็จ เพราะกรมทหารภายใต้การบังคับบัญชาพระประมุขอริยีนเป็นที่เก็บ รดรบและรดเกราะ ซึ่งในขณะนั้นถือได้ว่าเป็นอาวุธที่มีอำนาจมาก หากบุคคลกลุ่มนี้ไม่อาจควบคุม พระประมุขอริยีนไว้ได้แล้ว ทหารภายใต้บังคับบัญชาก็อาจนำรดเกราะและรดรบออกขัดขวางการปฏิวัติยึดอำนาจในครั้งนั้น ซึ่งอาจเกิดการสู้รบที่นองเลือดและคณะราษฎรคงทำการไม่สำเร็จก็ได้ นอกจากนี้การทำงานของนายทวี บุญยเกตุ และพวก ยังเป็นผลดีต่อการทำงานของกลุ่มทหารอันประกอบด้วย พระยาพลพลพยุหเสนา พระยาทรงสุรเดช หลวงทัตติย์ นิยมศึก และหลวงพิบูลสงคราม เป็นต้น เพราะผู้ก่อการเหล่านี้ได้โฆษณาหลอกล่อให้ทหารภายใต้บังคับบัญชาของพระประมุขอริยีน เคลื่อน พลออกโดยอ้างว่าจะไปปราบพวกจีนที่ก่อการจลาจล (แต่ความจริงแล้วกลุ่มทหารเหล่านั้นต้องการนำเอารถไปใช้ในการยึดอำนาจ) เสียงเอะอะของพวกผู้ก่อการเป็นเหตุให้พระประมุขอริยีนเผลอหน้า ออกมาดู แต่เมื่อเห็นนายทวี บุญยเกตุ กับ ร.อ.อำนาจ คุมอยู่ก็รีบกลับเข้าไป และไม่ได้เผล่ออกมา อีกเลย ในที่สุด กลุ่มทหารก็นำเอารดรบและรดเกราะมุ่งไปยังลานพระบรมรูปทรงม้าตามแผนที่วางไว้ เมื่อถึงเวลาที่กำหนด พ.อ.พระยาพลพลพยุหเสนาก็อ่านแถลงการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง และประกาศแต่งตั้งผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารเข้าบริหารประเทศชั่วคราว และคณะราษฎรได้ยึดเอาที่นั่งอนันตสมาคมเป็นกองบัญชาการ โดยจัดตั้งเป็นกองรักษาการขึ้นภายในพระที่นั่งฯ

เมื่อยึดอำนาจในพระนครเสร็จแล้ว คณะราษฎรก็แต่งตั้งนาวาตรีหลวงศุภชลาศัย เป็นผู้นำ หนึ่งสี่กรามทูตจากคณะราษฎร เพื่ออัญเชิญพระเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัชกาลที่ปกเกล้า ก็ยินยอม จากนั้นก็มีการดงพระปรมาภิไธยในร่างรัฐธรรมนูญชั่วคราว ต่อมาได้

มีการประชุมสภาผู้แทนฯ เป็นครั้งแรก สมาชิกสภาผู้แทนประกอบด้วยบุคคลซึ่งคณะราษฎรได้คัดเลือก
ไว้จากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ผู้ก่อการฯ และนายท้าวฯ ก็เป็นผู้หนึ่งซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกชั่วคราว
ด้วย ที่ประชุมมีมติให้พระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นประธานกรรมการราษฎร จนถึงวันที่ ๕
ธันวาคม ๒๔๗๕ จึงได้ลาออกเมื่อเช้ามืดวันที่ ๗ ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวร และได้รับ
แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไปอีก ตามรัฐธรรมนูญใหม่ ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕
สำหรับนายท้าว บุญเกตุ ก็ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกประเภท ๒ ด้วยผู้หนึ่ง หลังการปฏิวัติ
นายท้าว บุญเกตุ และคณะได้ออกไปประชุมที่แจ้งประชาชนบริเวณจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ ชลบุรี
ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี และกบินทร์บุรี เป็นเวลาหนึ่งเดือนตามนโยบายรัฐบาลในการจัด
ส่งผู้แทนออกไปตามจังหวัดต่าง ๆ เพื่อชี้แจงให้ประชาชนได้เข้าใจถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง
การปกครอง รัฐธรรมนูญหมายถึงอะไร ระบบรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างจากระบบสมบูรณาญาสิทธิ
ราชอย่างไร และหน้าที่ของพลเมืองที่จะต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ

เมื่อได้จัดตั้งรัฐบาลและรัฐสภาขึ้นแล้ว ได้มีปัญหาถกเถียงกันมากเกี่ยวกับเค้าโครงการ
เศรษฐกิจแห่งชาติ ด้วยเหตุสมาชิกสภาผู้แทนโจมตีรัฐบาลของพระยามโนปกรณฯ ที่ไม่ได้ดำเนินการ
แก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้นตามที่สัญญาไว้กับประชาชน ในหลักหกประการ ที่คณะราษฎร

๒๐๕
หลัก ๖ ประการของคณะราษฎร มีดังนี้

- (๑) รักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่นเอกราชในทางการเมือง ในทางศาล และ
ในทางเศรษฐกิจของประเทศให้มั่นคง เป็นตน
- (๒) รักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดลงให้มากที่สุด
- (๓) บำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้
ราษฎรทุกคน จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก
- (๔) ให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน
- (๕) ให้ราษฎรมีเสรีภาพที่ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการ ดังกล่าวแล้ว
- (๖) ให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร

จาก ปรีดี พนมยงค์, บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อการคณะราษฎรและระบบประชาธิปไตย,
อ้างแล้ว, หน้า ๒

โคเคยให้คำมั่นสัญญาไว้ เมื่อถูกสภาฯ เร่งหนักเข้า พระยามโนปกรรภ์ ก็มอบให้หลวงประดิษฐา เป็นผู้ร่างโครงการ ภายหลังจากที่โคพิมพ์แจกจ่ายแก่คณะผู้ก่อการฯ และสมาชิกสภาผู้แทนฯ แล้ว ปรากฏว่ามีการวิจารณ์อย่างมาก โดยแยกออกเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นด้วยกับโครงการนี้ อีกฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วย ซึ่งฝ่ายนี้อ้างว่าหลักการโคได้เคียงกับระบบคอมมิวนิสต์ ตามบันทึกซึ่งนายทวี บุณยเกตุ ซึ่งโคเขียนขึ้นภายหลังกล่าวยืนยันถึงประโยชน์และความดีของเค้าโครงการเศรษฐกิจที่นายปรีดี พนมยงค์ ร่างขึ้นมา โดยให้ทัศนะว่า "...การจัดระบอบเศรษฐกิจของประเทศ ประเทศจะเจริญ ใดทองอาศัยเงินเป็นปัจจัยสำคัญ ประเทศจะมีเงินใดทองอาศัยพลเมืองที่มั่งคั่งสมบูรณ์ ซึ่งจะเกิดจาก เศรษฐกิจและการพาณิชย์ แต่การเศรษฐกิจของไทยเกิดจากคนต่างดาว ดังนั้นบ้านเมืองยอมเจริญ ใดยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวนาที่เป็นกระดูกสันหลังของชาติ รายได้ของประเทศไม่ต่ำกว่า ๘๐ % มาจากชาวแม่คนไทยจะเท่านั้น แต่คนกลางเป็นต่างดาว ลำเดียว การซื้อขายการค้าข้าว รวมทั้งจำหน่ายต่างประเทศ ดังนั้นนายปรีดีฯ จึงเสนอโครงการเศรษฐกิจขึ้น"^{๓๐} ตามข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นความคิดของนายทวี บุณยเกตุ ซึ่งสนับสนุนเค้าโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดีฯ และเชื่อว่าหลวงประดิษฐา ท่องการสร้างชาติให้เจริญมั่งคั่งและมีคงในทางเศรษฐกิจ นายทวีฯ เชื่อว่า นายปรีดีฯ ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์

นายทวีฯ โคแกชกล่าวหาที่มีผู้วิจารณ์หลวงประดิษฐา ว่า การคำในรูปสทกรรของ

^{๓๐} ทวี บุณยเกตุ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๗๖

^{๓๑} นายทวี บุณยเกตุ โคแสดงทัศนะเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ว่า "ข้าพเจ้าไม่รูวาคอมมิวนิสต์ คืออะไร และคนส่วนมากก็ไม่รู้กัน รู้จากขี้ปากหรือจามาสันนิษฐานทำนองเกี่ยวกับการกดขี่แม่จะไม่เคยเห็นนี่ ข้าพเจ้าเคยถามเพื่อนชาวอังกฤษและฝรั่งเศษว่าเคยรู้เรื่องทฤษฎีเหล่านี้หรือไม่ เขาตอบว่าไม่รู้ รู้แต่ทางการเมืองว่าไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลถือเป็นคอมมิวนิสต์ ถ้าจะพูดตามที่ทุกคนเข้าใจ คอมมิวนิสต์คือลัทธิที่ไม่ยอมให้คนมีสิทธิในร่างกาย และทรัพย์สิน เคหะสถาน แมกระทั่งถูกเมียทุกอย่างเป็นของกลาง เวลาเรามีถูกออกมาเป็นของรัฐ บังคับให้คนทำงานโดยไม่มีค่าจ้าง ไม่มีศาสนาอะไรเหล่านี้" จาก ทวี บุณยเกตุ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๗๗

นายปรีดี เป็นการเลียนแบบประเทศคอมมิวนิสต์ว่า "...การทำนาการค้าในรูปแบบสหกรณ์ เพราะชื่อนามักจะไม่มีนาของตัวเอง ถึงจะมีก็คนละเล็กน้อย การไขว้ไขว้ควายไถนาถือเป็นการสิ้นเปลือง และมีแรงงานเหลืออยู่ ซึ่งต้องทิ้งไปอย่างเปล่าประโยชน์ ครั้นทำนาได้ผลก็ถูกคนกลางกดราคา บังคับซื้อราคาถูก ๆ ถ้าชาวนาไม่ขายให้เขาก็ไม่จะไปขายใคร จึงคิดแก้ไขเรื่องนี้ด้วยวิธีสหกรณ์ คือ จัดรวมนาเป็นผืนใหญ่ แต่ทุกคนมีสิทธิเท่าที่ตนเป็นเจ้าของอยู่ การทำนาต้องใช้เครื่องจักรทุนแรง เมื่อเก็บเกี่ยวได้แล้วสหกรณ์จะขายให้และแบ่งตามสิทธิตามจำนวนพื้นที่ที่มีอยู่ เพื่อป้องกันไม่ให้คนกลางมากกดราคาซื้อตามอำเภอใจ ต่อไปจะขยายออกเป็นรูปสหกรณ์ขนส่งโรงสี เมื่อทำมาแล้วแทนที่จะทอดทิ้งไปให้เอาพืชอื่นมาปลูก ต่อไปเพื่อประโยชน์สุดท้ายด้วย" ^{๓๓} ความเห็นของนายทวี ช่างถนนเป็นการชี้ให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของชาวนาส่วนมากในขณะนั้น ซึ่งมักไม่มีพื้นที่นาเป็นของตนเองมักจะเช่าที่นาปลูกข้าว เมื่อเก็บเกี่ยวได้ชาวนาขายให้หนีไปเหลือเท่าไรจึงเก็บไว้กินเองหมุนเวียนอยู่อย่างนี้ตลอดเวลา หากปล่อยให้สภาพเช่นนี้ตลอดไปเศรษฐกิจของบ้านเมืองจะต้องตกอยู่ในมือของคนต่างชาติในที่สุด นายทวี กล่าวด้วยว่า นายปรีดี ๆ คิดจะไขการทำนาคาขายในรูปแบบสหกรณ์ โดยรวมพื้นที่ทำนาเขาเป็นผืนใหญ่ แล้วนำเอาเครื่องทุนแรงมาใช้ การสีข้าว การขนส่งและการขาย สหกรณ์ทำให้หมดเพื่อจะได้รับประโยชน์มากขึ้น

สำหรับข้อกล่าวหาที่ว่าเค้าโครงการเศรษฐกิจนี้บังคับให้คนทำงานเป็นคอมมิวนิสต์นั้น นายทวี ใดแก้ว "การบังคับคนทำงาน อาจมองเห็นว่าน่าจะเป็นไปได้ แต่ความจริงไม่เป็นเช่นนั้น นายปรีดี ใดพิจารณาเห็นว่าประเทศเจริญ คนต้องเจริญด้วย คือ นอกจากจะมีความรู้แล้วพลเมืองต้องทำงานตามพลังความคิด เพื่อฐานะตนจะมั่นคงด้วย เมื่อพลเมืองร่ำรวยรัฐบาลก็ร่ำรวยด้วยประเทศเจริญ แต่เมื่อพิจารณาแล้วคนโดยมากยังว่างงานอยู่มาก เพราะชี้แจงและได้งานชอบทำงานที่สบายแต่ได้เงินมาก ในที่สุดก็ไม่ทำงานเพียงอาศัยเขากินไปในลักษณะจรจัด หนักเข้าก็ขโมย ซึ่งดวงความเจริญของชาติมาก จะอยู่ในชายบังคับให้ทำงาน คือรัฐบาลจะหางานให้คนพวกนี้ทำตามความรู้ความสามารถ และจะจ่ายค่าแรงเป็นค่าเงิน ไม่ใช่รัฐบาลจะบังคับให้ทำงานเปล่า

โดยถือเป็นแรงงานของรัฐ..." นายทวี ได้ยืนยันด้วยว่า การที่นายปรีดี เสนอให้มีการบังคับให้
คนซึ่งเกี่ยวกับงานชอบดักเล็กขโมยน้อยใดทำงานแล้วจะได้รับผลตอบแทนเป็นการบังคับให้เป็นคนที่มี
อาชีพ และสามารถทำให้ชาวชนบทเหล่านั้นเลี้ยงตัวเองได้ วิธีการนี้ นายทวีว่า กล่าวได้ว่าใคร
ทำสำเร็จมาแล้วอย่างใดในคดี^{๓๔}

^{๓๓} ทวี บุญเกตุ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๗๘

^{๓๔} นายทวี บุญเกตุ ได้เขียนไว้ในบันทึกว่า "พระยารัษฎานุประดิษฐ์ (คอซิมบี๊ ณ ระ
นอง) ก็เคยได้โงมาแล้วในจังหวัดภาคใต้ เช่น ตรัง นครศรีธรรมราช ภูเก็ต คือบังคับให้ทุกคน
ทำงาน จะอยู่บ้านเฉย ๆ ไม่ได้ ทองเลี้ยงเปิดเลี้ยงไก่ ปลูกมะเขือ มะพร้าว พริก และพืชผล
ต่าง ๆ ถ้าใครไม่ทำจะลงโทษโดยถึงกับจำขังในคุกและเขียนคดีก็มี ขณะนั้นทุกคนกล่าวหาว่าท่านมั่ง
คั่งจิตใจ แต่เคยวนนึกถึงทนต์และบูรพาทาน แม้จะหายไปนานแล้วคนก็บูชาอยู่ ก้าวที่ภาคใต้มีส่วนยาง
และมะพร้าวปีหนึ่ง ๆ รัฐบาลได้เงินส่งยางออกนอกประเทศปีละมาก ๆ เพราะการบังคับให้คนทำ
งานนั่นเอง" จาก ทวี บุญเกตุ, อ้างแล้ว, หน้า ๒๗๗